

CANADA-GANZEN ALS WEZENSVREEMDE CONCURRENTEN IN ONS OECOSYSTEEM

T. Lebret

Canada-ganzen hebben gebroed in een natuurreservaat bij Bergen op Zoom in 1975 (Bakker en van Loon, 1976) en in 1976 (Bakker mondeling). Het lijkt mij van belang, dat de Nederlandse water-wild-ornithologen en -beschermers stilstaan bij deze gebeurtenis. Moeten wij juichen omdat wij een "nieuwe Nederlandse broedvogel" hebben of is er reden om deze vestiging kritisch te bezien? Ik kies duidelijk voor het laatste.

Eerst in het kort enkele gegevens over de canada-ganzen in Europa. Al in de XVIIe eeuw zijn er canada-ganzen als parkvogels gehouden in Engeland. Er broeden nu waarschijnlijk meer dan 1000 paar. De eerste vermelding van canada-ganzen in Engeland dateert van 1676. In 1930 zijn er door Bengt Berg canada-ganzen in Zweden ingevoerd en uitgezet. In 1972 waren er vermoedelijk al 2000 paar (Lund-Tangen, 1974). Noorwegen heeft enkele tientallen Noorwegen heeft enkele tientallen dergelijke populatie, maar krijgt er 's winters een 600 exemplaren uit Zweden bij. Finland heeft enkele paren. Nederland heeft vooral in koudere winters zo nu en dan wat bezoekers.

Nu allereerst de herkomst van de broedende canada-ganzen van Bergen op Zoom. Vrijwel zeker zijn dit ontsnapte vogels van het vogel- en dierenpark Kraaienberg. Daarmee lijkt de zaak voor de Nederlandse ornithologie afgedaan: géén nieuwe Nederlandse soort.

Toch geloof ik, dat wij hier niet mee mogen volstaan en dat wij de oecologische konsekwenties onder ogen moeten zien. Dit geldt te meer, omdat de vogels hebben gebroed in een natuurreservaat.

Mijn uitgangspunt hierbij is het volgende:

- natuurreservaten dienen te worden beheerd als oecosystemen
- binnen een oecosysteem bestaan van nature bepaalde concurrentieverhoudingen
- het binnenhalen c.q. accepteren van een wezensvreemd concurrerend element in een natuurreservaat dient te worden verworpen.

Onder oecosysteem wordt hier verstaan: de levensgemeenschap van planten en dieren met de hen omringende nietlevende milieu-factoren, waar die een onscheidbaar, geïntegreerd, functioneel geheel vormen (vgl. Wilde Planten deel I, pag. 149 e.v.).

Binnen een oecosysteem bestaat concurrentie tussen verwante soorten. Gause (1934) heeft aannemelijk gemaakt, dat verwante soorten daardoor niet naast elkaar kunnen bestaan, omdat de best aangepaste soort de andere verdringt. Naarmate twee soorten nauwer verwant zijn, is de kans op levensgevaarlijke concurrentie groter.

Wij moeten nu allereerst weten, of er een of meer ganzensoorten in de gemiddelde klimaatgebieden van West-Europa voorkomen, die in een concurrentie-

verhouding staan tot de canada-gans. Dat lijkt stellig het geval. Voous (1960) zegt hierover: "In N-Amerika wordt de oecologische plaats van de grauwe gans ingenomen door de grote vormen van canadese gans (*Branta canadensis*) ...". Met andere woorden de oecologische rol van de canadese ganzen in het oecosysteem is sterk verwant aan de rol van de grauwe gans. En als wij dit weten, gaat er een rood lampje branden. Wij zijn immers in Nederland volop bezig de grauwe gans (*Anser anser*) weer zijn plaats terug te geven in de natte oecosystemen, waaruit deze soort door vorige mensengeneraties door kortzichtig jachtbeleid en stroperij was verdreven. De broedtijd van de grauwe gans begint namelijk al in maart en soms zelfs al in het laatst van februari, terwijl de ganzenjacht in de jaren dertig tot in april geopend was.

Dat de grauwe ganzen zich in Nederland zeer wel in de thans -anno 1976- bestaande moerasgebieden kunnen handhaven staat vast. Er zijn thans zeven broedplaatsen, te weten op Texel, twee in Friesland, in Z.-Flevoland, in de

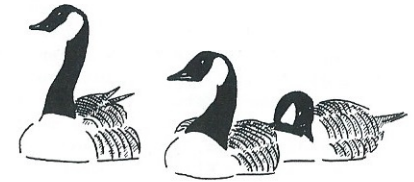
Biesbosch en twee in Zeeland. Deze ontwikkeling is nu zo'n vijftien jaar aan de gang. Waarnemingen over de gang van zaken op een der Zeeuwse broedplaatsen worden binnenkort elders vermeld (Lebret on-gepubliceerd).

De inspanningen om de grauwe ganzen hun plaats in de natte oecosystemen in Nederland te hergeven, hebben in ieder geval succes. Het hoofd-motief voor deze inspanningen is *niet* -althans niet in de eerste plaats- om er "een soort bij te krijgen". De motivering is veel-er het inzicht, dat er een *wisselwerking* is tussen de levensgemeenschap en elk van de er in levende soorten. Deze wisselwerking mag niet worden verstoord. Nu kan men hier tegen aanvoeren, dat er in een gebied waar geen grauwe ganzen broeden en waar canada-ganzen zich vestigen géén concurrentie kan optreden. Dit is echter een minder juiste gedachtegang. Men moet er rekening mee houden, dat het gebied in kwestie geschikt kan zijn voor grauwe ganzen en dat hun afwezigheid behoort tot de naweeën van eeuwenlang onjuist natuurbeheer.

Canadaganzen met wilde zwanen in N.O.-Polder - winter 1963

Met vrij grote mate van zekerheid kan in ieder geval worden gezegd, dat het laten broeden van exotische canadaganzen in onze natte oecosystemen ten nadele is van de grauwe ganzen. Een confrontatie, die bovendien het gevolg is van slordig beheer van een vogelpark is wel het laatste waar wij als waterwildbeschermers op zitten te wachten. Daar komt nog bij, dat de jacht op de canadaganzen niet wordt geopend. De concurrentievervalsing werkt ook hier nog in het nadeel van de grauwe ganzen.

Behalve de hier gevolgde gedachtengang zijn er nog meer bezwaren tegen het uitzetten c.q. accepteren van exotisch waterwild (Weller, 1969). Lund (l.c.) lijkt de toenamekansen van de canadaganzen in Noorwegen toe te juichen. Zijn argumenten klinken mij echter vreemd in de oren: hij noemt namelijk ... meer jachtmogelijkheid en meer vleesproductie. Hij vindt daarom de canadaganzen een 'verrijking' van de natuur. Naar mijn mening moeten wij in Nederland niets hebben van dit soort verrijking met exoten. De mening dat toevoeging van een exoot een verrijking van de natuur zou kunnen zijn verwerp ik.

Dat doe ik nog eens temeer als die exoot een gevaarlijke concurrent zou kunnen zijn van de grauwe gans die:

- wèl in onze natte oecosystemen thuis-hoort
- door menselijke fouten daaruit verdwenen is
- juist een heel klein beetje van het verloren terrein begint te herwinnen.

Laten wij ons duidelijk uitspreken in deze zaak: broedende canada-ganzen moeten uit de Nederlandse natuurreservaten worden geweerd.

LITERATUUR

- Bakker, T. en H. v. Loon. 1976. Broedende Canadese Ganzen. Het Vogeljaar 24: 16.
- Gause, G.F. 1934. The struggle for existence. Baltimore.
- Lund-Tangen, H.I. 1974. Forsøk med Canadagås i Norge. Fauna 27: 166-176.
- Voous, K.H. 1960. Atlas van de Europese Vogels. Amsterdam-Brussel.
- Weller, M.W. 1969. Potential dangers of exotic waterfowl introductions. Wildfowl 20: 55-58.
- Westhoff, prof. dr. V. e.a. 1970. Wilde planten, deel I. uitg. Ver. beh. Natuurmonumenten.

Adres: Populierenlaan 7,
Middelburg.